

ลักษณะทั่วไปของแรงงานตัวอย่าง

การศึกษาแบบอย่างการใช้ค่ายบริโภคของแรงงานไทยที่เคยไปทำงานต่างประเทศนี้ ได้เลือกพื้นที่ศึกษาเฉพาะในภาคอีสาน คือที่ อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น และอำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ทั้งนี้เพราะอำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น เป็นอำเภอที่อยู่ในเขตชนบทยากจน ตามประกาศของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ส่วนอำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี เป็นอำเภอที่อยู่นอกเขตชนบทยากจน สำหรับเหตุผลที่ต้องเลือกอำเภอที่อยู่ในเขต ชนบทยากจน และอำเภอที่อยู่นอกเขตชนบทยากจน ก็เพื่อต้องการเปรียบเทียบแบบอย่างการใช้ค่าย บริโภคของครัวเรือนแรงงานไทยที่กลับมาจากต่างประเทศ ในทั้งสองพื้นที่ซึ่งมีสภาพความเป็นอยู่ โดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน การเลือกตัวอย่างในระดับครัวเรือนในหมู่บ้าน ก็ใช้วิธี Simple Random Sampling และได้ครัวเรือนที่ตกเป็นตัวอย่างในการศึกษาทั้งหมด 100 ครัวเรือน โดยจำแนกเป็นพื้นที่ละ 50 ครัวเรือน ผลการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทั่วไปของครัวเรือน ตัวอย่าง สามารถจำแนกได้เป็น 2 ส่วน คือ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับครัวเรือนตัวอย่าง และข้อมูลทั่วไป ของแรงงานตัวอย่างที่กลับมาจากไปทำงานต่างประเทศ โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ครัวเรือนตัวอย่าง3.1.1 สมาชิกในครัวเรือน

จากการศึกษาครัวเรือนของผู้ที่ไปทำงานต่างประเทศที่ตกเป็นตัวอย่าง (ทั้งนี้ครัวเรือน ตัวอย่างได้รวมผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งเป็นผู้ที่กลับมาจากทำงานต่างประเทศด้วย) ของทั้งสองจังหวัด จำนวน 100 ครัวเรือน พบว่า จำนวนสมาชิกในครัวเรือนตัวอย่างมีทั้งหมด 501 คน จำแนกเป็น จากจังหวัดขอนแก่น 244 คน และจากจังหวัดอุดรธานี 257 คน คิดเป็นจำนวนสมาชิกเฉลี่ยต่อ ครัวเรือนเท่ากับ 5.0 คน โดยที่จำนวนสมาชิกเฉลี่ยต่อครัวเรือนของจังหวัดขอนแก่นน้อยกว่าของ จังหวัดอุดรธานี คือร้อยละ 4.9 คน จำแนกเป็นชาย 2.4 คน หญิง 2.5 คน ในขณะที่ของจังหวัด อุดรธานีมีจำนวนสมาชิกเฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 5.1 คน จำแนกเป็นชาย 2.5 คน หญิง 2.6 คน ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนสมาชิกเฉลี่ยต่อครัวเรือนของภาคอีสาน ซึ่งเท่ากับ 5.7 คน

(อานนท์ และคณะ, 2528) ปรากฏว่าคร้ว เรือนตัวอย่างทั้งสองพื้นที่มีลมาชิกเฉลี่ยต่อคร้ว เรือนน้อยกว่าค่าเฉลี่ยของภาคอีสาน นอกจากนี้เป็นที่น่าสนใจ เกตว่าลมาชิกในคร้ว เรือนของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองพื้นที่มีลมาชิกเป็นเพศชายน้อยกว่าเพศหญิงเล็กน้อย (ตารางที่ 3.1)

ในด้านสถานการณ์ภาพการลมารลของคร้ว เรือนปรากฏว่า ลมาชิกในคร้ว เรือนเป็นโลลตร้อยละ 24.5 ของลมาชิกในคร้ว เรือนทั้งหมด โดยที่ลมาชิกในคร้ว เรือนที่เป็นโลลของลจังหวัดขอนแก่นน้อยกว่าของลจังหวัดอุดรธานี เทอเท่ากับร้อยละ 22.4 ในขณะที่ของลจังหวัดอุดรธานี เทอเท่ากับร้อยละ 26.5 ส่วนลมาชิกในคร้ว เรือนที่แต่งงานแล้วล้าแนกได้เป็น แต่งงานแล้วอยู่ด้วยกัน และแต่งงานแล้วแยกกันอยู่ ซึ่งผลการศึกษาพบว่าส่วนใหญ่แต่งงานแล้วอยู่ด้วยกัน คือร้อยละ 68.2 ของลมาชิกในคร้ว เรือนทั้งหมด โดยที่ลลลส่วนของลจังหวัดขอนแก่นสูงกว่าของลจังหวัดอุดรธานีเล็กน้อย คือร้อยละ 69.7 ในขณะที่ของลจังหวัดอุดรธานี เทอเท่ากับร้อยละ 66.7 ส่วนลมาชิกในคร้ว เรือนที่แต่งงานแล้วแยกกันอยู่ซึ่ง เทอเท่ากับร้อยละ 7.3 ของลมาชิกในคร้ว เรือนทั้งหมด พบว่าลลลส่วนของลจังหวัดขอนแก่นสูงกว่าของลจังหวัดอุดรธานีเช่น เดียวกันกับลมาชิกในคร้ว เรือนที่แต่งงานแล้วแยกกันอยู่ คือของลจังหวัดขอนแก่น เทอเท่ากับร้อยละ 7.9 ในขณะที่ของลจังหวัดอุดรธานี เทอเท่ากับร้อยละ 6.8 ของลมาชิกในคร้ว เรือนทั้งหมด

ทางด้านระดับการศึกษาของลมาชิกในคร้ว เรือนปรากฏว่า ลบการศึกษาเพียงชั้น ป.4 เป็นส่วนใหญ่ รองลงมาลสูงกว่าชั้น ป.6 ลบชั้น ป.6 และลต่ำกว่าชั้น ป.4 ตามลลำดับ กล่าวคือลลลส่วนของลมาชิกในคร้ว เรือนที่ลบชั้น ป.4 มีถึงร้อยละ 73.1 ของลมาชิกในคร้ว เรือนทั้งหมด โดยที่ลจังหวัดขอนแก่นมีลลลส่วนดังกล่าวน้อยกว่าลจังหวัดอุดรธานี คือร้อยละ 71.9 ในขณะที่ของลจังหวัดอุดรธานี เทอเท่ากับร้อยละ 74.2 ส่วนผู้ที่ลบสูงกว่าชั้น ป.6 ซึ่ง เทอเท่ากับร้อยละ 15.9 ของลมาชิกในคร้ว เรือนทั้งหมดนั้น ปรากฏว่าลลลส่วนของ ลจังหวัดขอนแก่นต่ำกว่าของลจังหวัดอุดรธานีเล็กน้อย คือของลจังหวัดขอนแก่น เทอเท่ากับร้อยละ 15.8 (ล้าแนกเป็นลบสูงกว่าชั้น ป.6 แต่ไม่เกินมัธยมศึกษาปีที่ 3 เทอเท่ากับร้อยละ 10.5 และลสูงกว่ามัธยมศึกษาปีที่ 3 เทอเท่ากับร้อยละ 5.3) ในขณะที่ของลจังหวัดอุดรธานี เทอเท่ากับร้อยละ 16.0 (ล้าแนกเป็นลบสูงกว่าชั้น ป.6 แต่ไม่เกินมัธยมศึกษาปีที่ 3 เทอเท่ากับร้อยละ 10.5 และลสูงกว่ามัธยมศึกษาปีที่ 3 เทอเท่ากับร้อยละ 5.5) ล้าหรับผู้ที่ลบการศึกษาชั้น ป.6 ซึ่ง เทอเท่ากับร้อยละ 7.2 ของลมาชิกในคร้ว เรือนทั้งหมด พบว่าลลลส่วนของลจังหวัดขอนแก่นสูงกว่าของลจังหวัดอุดรธานี คือร้อยละ 7.7 ในขณะที่ของลจังหวัดอุดรธานี เทอเท่ากับร้อยละ 6.7

ตารางที่ 3.1 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทั่ว ๆ ไปของครัวเรือนตัวอย่าง

รายการ	ขอนแก่น	อุดรธานี	รวม
1. จำนวนครัวเรือนตัวอย่าง	50	50	100
2. จำนวนสมาชิกในครัวเรือนทั้งหมด	244	257	501
3. เพศ (%)	100.0	100.0	100.0
ชาย	49.6	49.4	49.5
หญิง	50.4	50.6	50.5
4. สถานภาพการสมรส (%) ^{1/}	100.0	100.0	100.0
โสด	22.4	26.5	24.5
แต่งงานแล้วและอยู่ด้วยกัน	69.7	66.7	68.2
แต่งงานแล้วแยกกันอยู่	7.9	6.8	7.3
5. การศึกษา (%) ^{1/}	100.0	100.0	100.0
จบต่ำกว่า ป.4	4.6	3.1	3.8
จบ ป.4	71.9	74.2	73.1
จบ ป.6	7.7	6.7	7.2
จบสูงกว่า ป.6	15.8	16.0	15.9
6. ขนาดของครัวเรือนเฉลี่ย (คน)	4.9	5.1	5.0
ชาย	2.4	2.5	2.5
หญิง	2.5	2.6	2.5

หมายเหตุ ^{1/} ไม่รวมผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 11 ปี และผู้ที่อยู่ในระหว่างการศึกษา ซึ่งเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 37.3 ของสมาชิกในครัวเรือนทั้งหมด

ที่มา จากการสำรวจ ปี 2528

ทางด้านผู้จบการศึกษาต่ำกว่าชั้น ป.4 ซึ่งเท่ากับร้อยละ 3.8 ของสมาชิกในครัวเรือนทั้งหมดนั้น ปรากฏว่า สัดส่วนของจังหวัดขอนแก่นเท่ากับร้อยละ 4.6 ในขณะที่ของจังหวัดอุดรธานีเท่ากับ ร้อยละ 3.1 แสดงว่าในด้านการศึกษาของสมาชิกในครัวเรือนของผู้ที่ไปทำงานต่างประเทศยังเป็น ผู้ที่มีการศึกษาต่ำเป็นส่วนใหญ่ คือจบการศึกษาไม่เกินชั้น ป.4 ถึงร้อยละ 76.9 ของสมาชิกในครัวเรือนทั้งหมด ซึ่งก็คล้ายกับภาพรวมของภาคอีสานโดยทั่วไปที่ประชากรส่วนใหญ่ยังมีการศึกษาต่ำ ดังจะเห็นได้จากข้อมูลในปี 2526 จำนวนประชากรของภาคอีสานที่มีอายุตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไป เมื่อจำแนกตามระดับการศึกษา ปรากฏว่า เป็นผู้จบการศึกษาชั้น ป.4 เป็นส่วนใหญ่ คือ ร้อยละ 67.6 ของประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไปทั้งหมด ส่วนผู้จบการศึกษาต่ำกว่าชั้น ป.4 และจบสูงกว่าชั้น ป.4 มีสัดส่วนร้อยละ 9.9 และ 22.2 ของประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไป ทั้งหมด (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2526)

อนึ่งในการศึกษาสภาพการสมรส และระดับการศึกษาของสมาชิกในครัวเรือนนั้น ไม่ได้ นำผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 11 ปี และผู้ที่อยู่ในระหว่างการศึกษา ซึ่งมีสัดส่วนเป็นร้อยละ 37.3 ของสมาชิกในครัวเรือนทั้งหมดเข้ามาพิจารณาด้วย ทั้งนี้ก็เพื่อที่จะได้เห็นลักษณะของครัวเรือนตัวอย่าง ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

กล่าวโดยสรุปจะเห็นได้ว่า ครัวเรือนตัวอย่างมีสมาชิกเฉลี่ยต่อครัวเรือนประมาณ 5 คน โดยเป็นเพศชายน้อยกว่าเพศหญิงเล็กน้อย และส่วนใหญ่เป็นผู้ที่สมรสแล้วและอาศัยอยู่ด้วยกัน กับคู่สมรส ทางด้านระดับการศึกษาพบว่าส่วนใหญ่จบการศึกษาเพียงชั้น ป.4 แต่ถึงอย่างไรก็ตาม จำนวนผู้จบการศึกษาสูงกว่าชั้น ป.4 ยังมีมากกว่า ผู้ที่จบการศึกษาต่ำกว่าชั้น ป.4

3.1.2 กำลังแรงงานของครัวเรือน

เมื่อจำแนกสมาชิกในครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมดออกตามสถานภาพการทำงานแล้ว ปรากฏว่า เป็นผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงานเป็นส่วนใหญ่ รองลงมาคือผู้ที่ไม่อยู่ในกำลังแรงงานและผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 11 ปี ตามลำดับ โดยมีรายละเอียดดังนี้คือ ผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงานรวม (Total Labour Force) มีสัดส่วนเป็นร้อยละ 55.7 ของสมาชิกในครัวเรือนทั้งหมด โดยที่สัดส่วนของจังหวัดขอนแก่นสูงกว่าของจังหวัดอุดรธานีเล็กน้อย คือร้อยละ 56.1 ในขณะที่ของจังหวัดอุดรธานี เท่ากับร้อยละ 55.3 (ตารางที่ 3.2) และจากการที่กำลังแรงงานรวม (Total Labour Force)

ตารางที่ 3.2 ค่าชดเชยในครัวเรือนจำแนกตามสถานภาพการทำงาน

(หน่วย : ร้อยละ)

รายการ	ขอนแก่น	อุดรธานี	รวม
จำนวนค่าชดเชยในครัวเรือนทั้งหมด	100.0 (244) ^{1/}	100.0 (257) ^{1/}	100.0 (501) ^{1/}
1. <u>กำลังแรงงานรวม</u>	56.1	55.3	55.7
1.1 <u>กำลังแรงงานปัจจุบัน</u>	56.1 (100.0)	55.3 (100.0)	55.7 (100.0)
1.1.1 <u>ผู้มีงานทำ</u>	(99.3)	(97.2)	(98.2)
ทำงาน	(99.3)	(97.2)	(98.2)
ไม่ทำงานแต่มีงานประจำ	-	-	-
1.1.2 <u>ผู้ไม่ทำงาน</u>	(0.7)	(2.8)	(1.8)
หางานทำ	-	(0.7)	-
ไม่หางานทำแต่พร้อมที่จะทำงาน	(0.7)	(2.1)	(1.4)
1.2 <u>กำลังแรงงานที่รอฤดูกาล</u>	-	-	-
2. <u>ผู้ไม่อยู่ในกำลังแรงงาน</u>	23.0 (100.0)	27.2 (100.0)	25.1 (100.0)
2.1 <u>เรียน</u>	(73.2)	(71.4)	(72.2)
2.2 <u>เด็กหรือชราเกินกว่าที่จะทำงานได้</u>	(17.9)	(12.9)	(15.1)
2.3 <u>อื่น ๆ</u>	(8.9)	(15.7)	(12.7)
3. <u>ผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 11 ปี</u>	20.9	17.5	19.2

หมายเหตุ ^{1/} ตัวเลขในวงเล็บหมายถึงจำนวนค่าชดเชยในครัวเรือนทั้งหมด

ที่มา จากผลการสำรวจปี 2528

ประกอบด้วย 2 ส่วนคือ กำลังแรงงานปัจจุบัน (Current Labour Force) และกำลังแรงงานที่รอฤดูกาล (Seasonally Inactive Labour Force) สำหรับการศึกษาดังนี้ เนื่องจาก การสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลจากครัวเรือนตัวอย่างได้กระทำในช่วงเดือนพฤศจิกายน ถึงธันวาคม ซึ่งเป็นฤดูเก็บเกี่ยว จึงไม่พบกำลังแรงงานที่รอฤดูกาล ผลก็คือทำให้กำลังแรงงานปัจจุบันมีค่าเท่ากับกำลังแรงงานรวม สำหรับกำลังแรงงานปัจจุบันนั้น ก็สามารถจำแนกได้เป็น 2 ส่วนเช่นกัน คือ ผู้มีงานทำ (Employed Person) และผู้ไม่ทำงาน (Unemployed Person) โดยที่ส่วนใหญ่เป็นผู้มีงานทำ คือร้อยละ 98.2 ของกำลังแรงงานปัจจุบัน โดยที่สัดส่วนของจังหวัดขอนแก่นต่ำกว่าของจังหวัดอุดรธานี คือร้อยละ 99.3 ในขณะที่ของจังหวัดอุดรธานีเท่ากับร้อยละ 97.2 และจากจำนวนผู้มีงานทำทั้งหมดปรากฏว่าในช่วงระยะเวลาที่ออกสัมภาษณ์ไม่พบผู้ที่ไม่ทำงานแต่มีงานประจำ (ผู้ที่ไม่ทำงานแต่มีงานประจำได้แก่ ผู้ที่ไม่ได้ทำงานเลย แต่ยังคงมีธุรกิจ ไร่นาเกษตรของตนเอง ได้หยุดงานชั่วคราวในช่วงสัปดาห์ที่ออกสำรวจ เนื่องจาก เจ็บป่วย หبوطพักผ่อน ดินฟ้าอากาศไม่อำนวย เป็นต้น) ดังนั้นจึงทำให้สัดส่วนของผู้มีงานทำเท่ากับผู้ที่ทำงาน สำหรับผู้ไม่ทำงานซึ่งมีสัดส่วนเพียงเล็กน้อย คือเพียงร้อยละ 1.8 ของกำลังแรงงานปัจจุบันปรากฏว่า เป็นผู้ที่ไม่ทำงานทำแต่พร้อมที่จะทำงาน ซึ่งได้แก่ ผู้ที่รอไปทำงานต่างประเทศ เป็นต้น มีสัดส่วนเท่ากับร้อยละ 1.4 ในขณะที่ผู้ทำงานทำซึ่งมีเฉพาะที่จังหวัดอุดรธานีเท่านั้น คิดเป็นสัดส่วนเท่ากับร้อยละ 0.4 ของกำลังแรงงานปัจจุบัน

ส่วนผู้ไม่อยู่ในกำลังแรงงานซึ่งมีสัดส่วนเท่ากับร้อยละ 25.1 ของสมาชิกในครัวเรือนทั้งหมดนั้น ปรากฏว่าสัดส่วนของจังหวัดขอนแก่นต่ำกว่าของจังหวัดอุดรธานี คือเท่ากับร้อยละ 23.0 ในขณะที่ของจังหวัดอุดรธานีเท่ากับร้อยละ 27.2 ซึ่งจากสัดส่วนของผู้ที่ไม่อยู่ในกำลังแรงงานนี้ สามารถจำแนกได้เป็น 3 ส่วนคือ ผู้ที่กำลังเรียน เด็กหรือชราเกินกว่าที่จะสามารถทำงานได้ (เด็กในกรณีนี้หมายถึงผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 11 ปีขึ้นไป แต่ยังไม่เกิน 15 ปี ส่วนผู้ชราหมายถึงผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ซึ่งทั้งเด็กและผู้ชรา เป็นผู้ไม่สามารถทำงานได้) และอื่น ๆ (ได้แก่ พิการทำงานบ้าน ไม่สมัครใจทำงาน เป็นต้น) ซึ่งผู้ที่ไม่อยู่ในกำลังแรงงานนี้ปรากฏว่า ผู้ที่กำลังเรียน มีสัดส่วนสูงสุด คือร้อยละ 72.2 ของผู้ที่ไม่ได้อยู่ในกำลังแรงงาน โดยที่สัดส่วนของจังหวัดขอนแก่นต่ำกว่าของจังหวัดอุดรธานี คือร้อยละ 73.2 ในขณะที่ของจังหวัดอุดรธานีเท่ากับร้อยละ 71.4

สำหรับผู้ที่ได้เกิดหรือชราเกินกว่าที่จะทำงานได้ ซึ่งมีสัดส่วนเท่ากับร้อยละ 15.1 ของผู้ที่ไม่อยู่ในกำลังแรงงานนั้น พบว่า สัดส่วนของจังหวัดขอนแก่นเท่ากับร้อยละ 17.9 ในขณะที่ของจังหวัดอุดรธานีเท่ากับร้อยละ 12.9 ส่วนผู้ที่ไม่อยู่ในกำลังแรงงานเนื่องจากสาเหตุอื่น ๆ ปรากฏว่ามีสัดส่วนต่ำสุด คือร้อยละ 12.7 ของผู้ที่ไม่อยู่ในกำลังแรงงาน โดยที่สัดส่วนของจังหวัดขอนแก่นต่ำกว่าของจังหวัดอุดรธานี คือเท่ากับร้อยละ 8.9 ในขณะที่ของจังหวัดอุดรธานีเท่ากับร้อยละ 15.7 สำหรับผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 11 ปีนั้น มีสัดส่วนเท่ากับร้อยละ 19.2 ของลมาชิกในครัวเรือนทั้งหมด โดยที่สัดส่วนของจังหวัดขอนแก่นสูงกว่าของจังหวัดอุดรธานี คือร้อยละ 20.9 ในขณะที่ของจังหวัดขอนแก่นเท่ากับร้อยละ 17.5

นอกจากนี้ ถ้าพิจารณาในลักษณะที่ว่าผู้มีงานทำจะต้องรับภาระเลี้ยงดูสมาชิกประเภทอื่น ๆ ที่เหลืออยู่ในครัวเรือนแล้ว ก็ปรากฏว่าลมาชิกในครัวเรือนซึ่งเป็นผู้มีงานทำและต้องรับภาระเลี้ยงดูสมาชิกในครัวเรือนทั้งหมดมีสัดส่วนเท่ากับร้อยละ 54.7 ดังนั้นจึงเหลือจำนวนลมาชิกที่ต้องตกเป็นภาระเลี้ยงดูของครัวเรือนซึ่งมีสัดส่วนเท่ากับร้อยละ 45.3 ของลมาชิกในครัวเรือนทั้งหมด โดยที่สัดส่วนดังกล่าวของจังหวัดขอนแก่นต่ำกว่าของจังหวัดอุดรธานีเล็กน้อย คือเท่ากับร้อยละ 44.3 ในขณะที่ของจังหวัดอุดรธานีเท่ากับร้อยละ 46.3 (คำนวณมาจากข้อมูลในตารางที่ 3.2)

กล่าวโดยสรุปแล้วกำลังแรงงานของครัวเรือนจะเป็นผู้ที่อยู่ในกำลังแรงงานมากกว่าผู้ที่ไม่อยู่ในกำลังแรงงาน และผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 11 ปี รวมกัน โดยที่กำลังแรงงานรวมเท่ากับกำลังแรงงานปัจจุบัน เพราะไม่มีกำลังแรงงานที่รอฤดูกาล นอกจากนี้กำลังแรงงานปัจจุบันก็ยังเป็นผู้ที่มีงานทำเป็นส่วนใหญ่

3.1.3 การประกอบอาชีพของครัวเรือน

โครงสร้างการประกอบอาชีพของลมาชิกครัวเรือนตัวอย่างในปัจจุบัน ภายหลังจากสืบจากไปทำงานต่างประเทศแล้วนั้น เนื่องจากมีลมาชิกครัวเรือนส่วนหนึ่ง คือ ร้อยละ 45.3 ของลมาชิกในครัวเรือนทั้งหมดไม่ได้ทำงาน ดังนั้นในการพิจารณาโครงสร้างการประกอบอาชีพนี้ จึงพิจารณาเฉพาะลมาชิกในครัวเรือนที่เป็นผู้มีงานทำเท่านั้น ซึ่งคิดเป็นสัดส่วนเท่ากับร้อยละ 54.7 ของลมาชิกในครัวเรือนทั้งหมดดังนี้คือ จากจำนวนผู้มีงานทำทั้งหมดเมื่อจำแนกตามการประกอบอาชีพหลักแล้วปรากฏว่า เป็นผู้มีอาชีพทำนาสูงที่สุด คือร้อยละ 86.9 ของผู้มีงานทำทั้งหมด โดยที่

สัดส่วนของจังหวัดขอนแก่นสูงกว่าของจังหวัดอุดรธานี คือร้อยละ 89.0 ในขณะที่ของจังหวัดอุดรธานี เท่ากับร้อยละ 84.8 (ตารางที่ 3.3) ส่วนที่เหลือคืออาชีพหลักอื่น ๆ ซึ่งประกอบด้วยอาชีพหลักต่าง ๆ หลายประเภท ได้แก่ ค้าขาย รับจ้างก่อสร้าง รับจ้างทั่วไป ช่างรถยนต์ ช่างเครื่องยนต์ ช่างเชื่อมโลหะ รับราชการ ทำโรงสี เลี้ยงสัตว์ เย็บผ้า ทั้งนี้ก็เพราะจำนวนผู้ประกอบการเหล่านั้นมีเพียงเล็กน้อย ซึ่งจำนวนผู้ประกอบการอาชีพหลักอื่น ๆ มีสัดส่วนเท่ากับร้อยละ 13.1 ของผู้มีงานทำทั้งหมด โดยที่สัดส่วนของจังหวัดขอนแก่นต่ำกว่าของจังหวัดอุดรธานี คือเท่ากับร้อยละ 11.0 ในขณะที่ของจังหวัดอุดรธานีเท่ากับร้อยละ 15.2

จากอาชีพหลักที่กล่าวมาแล้ว เมื่อพิจารณาถึงสถานที่ทำงานอาชีพหลักปรากฏว่าส่วนใหญ่คือร้อยละ 97.1 ของผู้มีงานทำทั้งหมด ประกอบอาชีพหลักอยู่ในตำบลที่อาศัยอยู่ ซึ่งเป็นเขตชนบท โดยที่สัดส่วนของจังหวัดขอนแก่นสูงกว่าของจังหวัดอุดรธานี คือเท่ากับร้อยละ 99.3 ในขณะที่ของจังหวัดอุดรธานีเท่ากับร้อยละ 95.6 ส่วนที่เหลือประกอบอาชีพหลักอยู่ในเมืองและมีสัดส่วนเพียงเล็กน้อยเท่านั้น คือร้อยละ 2.9 โดยที่สัดส่วนของจังหวัดขอนแก่นต่ำกว่าของจังหวัดอุดรธานี คือร้อยละ 0.7 ในขณะที่ของจังหวัดอุดรธานีเท่ากับร้อยละ 4.4

ในด้านการประกอบอาชีพรอนั้น ลักษณะพื้นฐานของการประกอบอาชีพรองแตกต่างกันพอสมควรในสองพื้นที่ กล่าวคือ พื้นที่ศึกษาในจังหวัดขอนแก่น ซึ่งก็ได้แก่ ตำบลหนองบัว อำเภอบ้านฝาง นั้น เป็นท้องที่ที่มีชื่อเสียงในการปลูกข้าวโพดหวานเพื่อส่งไปขายในตัวจังหวัดขอนแก่นมาก จนประชาชนทั่วไปมักเรียกติดปากว่า "ข้าวโพดหนองบัว" ดังนั้นหลังจากเสร็จสิ้นฤดูเกี่ยวข้าวแล้ว ประชาชนก็มักจะทำสวนข้าวโพดหวานนี้เป็นอาชีพรอง แต่ก็มีข้อจำกัดว่าจะต้องเป็นพื้นที่ที่อยู่ติดกับแหล่งน้ำที่มีน้ำยังตลอดปีเท่านั้น จึงจะทำได้ ส่วนพื้นที่ศึกษาในจังหวัดอุดรธานี ซึ่งก็ได้แก่ ตำบลเชียงแห้ว อำเภอกุมภวาปีนั้น เป็นตำบลที่อยู่ใกล้กับหนองหาน และลำน้ำปาว ประชากรในตำบลส่วนใหญ่เมื่อว่างจากการทำนาแล้วก็มักจะไปหาปลาเพื่อใช้บริโภคในครัวเรือน เนื่องจากเครื่องมือหาปลายังเป็นแบบที่ใช้กันทั่วไปในชนบท ไม่ทันสมัย จึงทำให้การจับปลาได้แต่เพียงพอสำหรับบริโภคในครัวเรือนเท่านั้น นอกจากนี้ก็มักจะไม่ได้ไปหาปลาทุกวัน ในการศึกษาการจับปลาในลักษณะดังกล่าวไม่นับว่าเป็นอาชีพรอง

ตารางที่ 3.3 โครงสร้างการประกอบอาชีพของครัวเรือนตัวอย่างในปัจจุบัน

รายการ	ขอนแก่น	อุดรธานี	รวม
1. จำนวนผู้มีงานทำทั้งหมด (คน)	136	138	274
2. <u>อาชีพหลัก</u> (%)	100.0	100.0	100.0
ทำนา	89.0	84.8	86.9
อื่น ๆ ^{1/}	11.0	15.2	13.1
3. <u>สถานที่ทำงานอาชีพหลัก</u> (%)	100.0	100.0	100.0
ในตำบลที่อาศัยอยู่ (ชนบท)	99.3	95.6	97.1
ในเมือง	0.7	4.4	2.9
4. <u>อาชีพรอง</u> (%)	100.0	100.0	100.0
ทำนา	2.2	2.9	2.6
ทำสวน	36.8	3.6	20.1
ค้าขาย	14.7	4.4	9.5
รับจ้าง	11.0	17.4	14.2
อื่น ๆ	12.5	12.3	12.4
ไม่มีอาชีพรอง	22.8	59.4	41.2
5. <u>สถานที่ทำงานรอง</u> (%)	100.0	100.0	100.0
ในตำบลที่อาศัยอยู่	68.4	34.8	51.5
ในเมือง	8.8	5.8	7.3
ไม่มีอาชีพรอง	22.8	59.4	41.2

หมายเหตุ ^{1/} อาชีพหลักอื่น ๆ ได้แก่ ค้าขาย รับจ้างก่อสร้าง รับจ้างทั่วไป ขับรถยนต์
 ช่างเครื่องยนต์ ช่างเชื่อมโลหะ รับราชการ ทำโรงสี เลี้ยงสัตว์
 เป็นต้น

ที่มา จากการสำรวจ ปี 2528

ผลการศึกษาการประกอบอาชีพรองในพื้นที่ตัวอย่างของทั้งสองจังหวัด พบว่า จากจำนวนผู้มีงานทำทั้งหมดได้มีสมาชิกในครัวเรือนส่วนหนึ่งที่ไม่มียาชีพรอง คือเท่ากับร้อยละ 41.2 ของผู้มีงานทำทั้งหมด โดยที่สัดส่วนของจังหวัดขอนแก่นต่ำกว่าของจังหวัดอุดรธานีค่อนข้างมาก คือเท่ากับร้อยละ 22.8 ในขณะที่ของจังหวัดอุดรธานีเท่ากับร้อยละ 59.4 ส่วนผู้ที่มีงานทำและมีอาชีพรองด้วยนั้น ปรากฏว่ามีอาชีพรองทำนาเพียงเล็กน้อย คือร้อยละ 2.6 ของผู้มีงานทำทั้งหมดเท่านั้น ส่วนอาชีพรองทำสวน และค้าขาย ซึ่งมีสัดส่วนเท่ากับร้อยละ 20.1 และ 9.5 ตามลำดับ นั้น ปรากฏว่าสัดส่วนของจังหวัดขอนแก่นสูงกว่าของจังหวัดอุดรธานี คือเท่ากับร้อยละ 36.8 และ 14.7 ในขณะที่ของจังหวัดอุดรธานีเท่ากับร้อยละ 3.6 และ 4.4 ตามลำดับ แต่สำหรับอาชีพรับจ้างซึ่งมีสัดส่วนเท่ากับร้อยละ 14.2 ของผู้มีงานทำทั้งหมดนั้น ปรากฏว่าสัดส่วนของจังหวัดขอนแก่นต่ำกว่าของจังหวัดอุดรธานี คือเท่ากับร้อยละ 11.0 ในขณะที่ของจังหวัดอุดรธานีเท่ากับร้อยละ 17.4 ส่วนที่เหลือคืออาชีพรองอื่น ๆ ได้แก่ ขับรถยนต์ ช่างเครื่องยนต์ ช่างเชื่อมโลหะ ถ่ายรูป เป็นต้น คิดเป็นสัดส่วนเท่ากับร้อยละ 12.5 ของผู้มีงานทำทั้งหมด โดยที่ของจังหวัดขอนแก่นและของจังหวัดอุดรธานีมีสัดส่วนใกล้เคียงกัน

จากสัดส่วนของผู้มีงานทำและมีอาชีพรองดังกล่าวข้างต้น เมื่อพิจารณาถึงสถานที่ทำงานอาชีพรองปรากฏว่า ทำงานอยู่ในตำบลที่อาศัยอยู่ ซึ่งเป็นเขตชนบทเป็นส่วนใหญ่ คือเท่ากับร้อยละ 51.5 ของผู้มีงานทำทั้งหมด โดยที่สัดส่วนของจังหวัดขอนแก่นสูงกว่าของจังหวัดอุดรธานีค่อนข้างมาก คือเท่ากับร้อยละ 68.4 ในขณะที่ของจังหวัดอุดรธานีเท่ากับร้อยละ 34.8 เท่านั้น สำหรับผู้ที่มิได้สถานที่ทำงานหลักอยู่ในเมือง ซึ่งส่วนใหญ่ก็คือในตัวจังหวัดที่อาศัยอยู่นั้นเอง พบว่ามีสัดส่วนเพียงร้อยละ 7.3 ของผู้มีงานทำทั้งหมด โดยที่สัดส่วนของจังหวัดขอนแก่นสูงกว่าของจังหวัดอุดรธานี คือเท่ากับร้อยละ 8.5 ในขณะที่ของจังหวัดอุดรธานีเท่ากับร้อยละ 5.8

กล่าวโดยสรุป ในด้านโครงสร้างการประกอบอาชีพของสมาชิกในครัวเรือน ปรากฏว่าครัวเรือนส่วนใหญ่มีอาชีพหลักทำนา และทำงานอยู่ในตำบลที่อาศัยอยู่ซึ่งเป็นเขตชนบท ส่วนอาชีพรองนั้น ครัวเรือนของจังหวัดขอนแก่นส่วนใหญ่มีอาชีพรองทำสวน รองลงมาคือ ไม่มีอาชีพรอง และมีอาชีพรองค้าขาย ส่วนครัวเรือนของจังหวัดอุดรธานีส่วนใหญ่ไม่มีอาชีพรอง รองลงมาคือ อาชีพรองรับจ้าง และอาชีพรองอื่น ๆ ตามลำดับ โดยที่สถานที่ทำงานของผู้มีอาชีพรองส่วนใหญ่ก็ยังคงอยู่ในตำบลที่อาศัยอยู่ซึ่งเป็นเขตชนบท

3.1.4 การถือครองที่ดินทำกินของ ครั้ว เรือน

ในการพิจารณาการถือครองที่ดินทำกินของครั้ว เรือนตัวอย่าง ภายหลังจากที่กลับจากไปทำงานต่างประเทศแล้วนั้น เนื่องจากมีบางครั้ว เรือนที่ถือครองที่ดินทำกินหลายประเภทพร้อมกัน ตัวอย่างเช่น ถือครองที่นา โดยเป็นเจ้าของเอง ในขณะที่เดียวกันก็ถือครองที่นาที่ได้ทำโดยไม่ต้องเสียค่าเช่าด้วย ดังนั้นจึงทำให้ผลการศึกษาที่แสดง ออกมาจากการนับเข้าตามลักษณะข้อเท็จจริงของข้อมูล ที่ศึกษาด้วย แต่ถึงอย่างไรก็ตามลักษณะการถือครองที่ดินทำกินหลายชนิดพร้อมกันของ ครั้ว เรือน ตัวอย่างก็มีเพียง เล็กน้อยเท่านั้น

จากการศึกษาเกี่ยวกับการถือครองที่ดินทำกินของครั้ว เรือนตัวอย่างพบว่าส่วนใหญ่แล้ว เป็นการถือครองที่นา ส่วนการถือครองที่สวน และที่ไร่ มีเพียง เล็กน้อยเท่านั้น กล่าวคือ จำนวน ครั้ว เรือนตัวอย่างที่ถือครองที่นาประเภทที่เป็นเจ้าของเองคิดเป็นร้อยละ 75.0 ของครั้ว เรือนทั้งหมด โดยที่สัดส่วนของจังหวัดขอนแก่นต่ำกว่าของจังหวัดอุดรธานี คือเท่ากับร้อยละ 68.0 ในขณะที่ของจังหวัดอุดรธานีเท่ากับร้อยละ 82.0 (ตารางที่ 3.4) ส่วนจำนวนที่นาที่ถือครอง โดยเป็นเจ้าของเองเฉลี่ยต่อครั้ว เรือนตัวอย่างทั้งหมดเท่ากับ 14.6 ไร่ โดยที่จำนวนที่นาที่ถือครองเฉลี่ยต่อ ครั้ว เรือนของจังหวัดขอนแก่นต่ำกว่าของจังหวัดอุดรธานี คือเท่ากับ 11.3 ไร่ ในขณะที่ของจังหวัดอุดรธานีเท่ากับ 18.0 ไร่ แต่ถึงอย่างไรก็ตามเนื่องจากมีครั้ว เรือนตัวอย่างส่วนหนึ่งที่ไม่ได้ถือครองที่นาประเภทที่เป็นเจ้าของเอง แต่ได้นำมาคิดรวมไว้ด้วย ดังนั้นเพื่อที่จะได้แยกพิจารณาเฉพาะ ครั้ว เรือนตัวอย่างที่มีที่นาถือครอง เป็นของตนเอง ปรากฏว่าจำนวนที่นาที่ถือครองเฉลี่ยต่อครั้ว เรือนเท่ากับ 19.5 ไร่ โดยที่ที่นาที่ถือครองเฉลี่ยต่อครั้ว เรือนของจังหวัดขอนแก่นน้อยกว่าของจังหวัดอุดรธานี คือเท่ากับ 16.6 ไร่ ในขณะที่ของจังหวัดอุดรธานีเท่ากับ 21.9 ไร่ สำหรับการถือครองที่นาประเภทที่เป็นผู้เช่านั้น ปรากฏว่ามีเพียง เล็กน้อยเท่านั้น คือร้อยละ 3.0 ของครั้ว เรือนทั้งหมด โดยจำนวนที่นาที่เช่าเฉลี่ยต่อครั้ว เรือนเท่ากับ 15.3 ไร่ และการถือครองที่นาอีกประเภทหนึ่งซึ่งเป็นประเภทสุดท้ายคือ ประเภทที่ได้ทำโดยไม่ต้องเสียค่าเช่า ซึ่งมีสัดส่วนร้อยละ 20.0 ของจำนวน ครั้ว เรือนทั้งหมดนั้น ปรากฏว่าสัดส่วนของจังหวัดขอนแก่นสูงกว่าของจังหวัดอุดรธานี คือร้อยละ 28.0 ในขณะที่ของจังหวัดอุดรธานีเท่ากับร้อยละ 12.0 เท่านั้น โดยที่ที่นาที่ได้ทำโดยไม่ต้องเสียค่าเช่าเฉลี่ยต่อครั้ว เรือนเท่ากับ 16.0 ไร่ โดยที่สัดส่วนของจังหวัดขอนแก่นสูงกว่าจังหวัดอุดรธานี เล็กน้อย

ตารางที่ 3.4 การถือครองที่ดินทำกินของครัวเรือนตัวอย่างในปัจจุบัน

รายการ	ขอนแก่น	อุดรธานี	รวม
1. การถือครองที่นา			
1.1 <u>เป็นเจ้าของเอง</u> (ราย)	34	41	75
(% ของครัวเรือนทั้งหมด)	(68.0)	(82.0)	(75.0)
ที่นาที่ถือครองเฉลี่ยต่อครัวเรือนทั้งหมด (ไร่) ^{1/}	11.3	18.0	14.6
ที่นาที่ถือครองเฉลี่ยต่อครัวเรือน (ไร่) ^{2/}	16.6	21.9	19.5
1.2 <u>เป็นผู้เช่า</u> (ราย)	1	2	3
(% ของครัวเรือนทั้งหมด)	(2.0)	(4.0)	(3.0)
ที่นาที่เช่าเฉลี่ยต่อครัวเรือน (ไร่) ^{2/}	15.0	15.5	15.3
1.3 <u>ได้ทำโดยไม่เสียค่าเช่า</u> (ราย)	14	6	20
(% ของครัวเรือนทั้งหมด)	(28.0)	(12.0)	(20.0)
ที่นาที่ได้ทำเฉลี่ยต่อครัวเรือน (ไร่) ^{2/}	16.3	15.3	16.0
2. การถือครองที่สวน และที่ไร่			
จำนวนผู้ถือครอง (ราย)	3	5	8
(% ของครัวเรือนทั้งหมด)	(6.0)	(10.0)	(8.0)
ที่สวนและที่ไร่เฉลี่ยต่อครัวเรือน (ไร่) ^{2/}	3.0	11.4	8.3
3. การถือครองที่ดินทำกินเฉลี่ยต่อครัวเรือนทั้งหมด (ไร่) ^{1/}	16.2	21.6	19.0
4. การถือครองที่นาเฉลี่ยต่อครัวเรือนทั้งหมด (ไร่) ^{1/}	16.2	21.3	18.9
5. การถือครองที่นาเฉลี่ยต่อครัวเรือน (ไร่) ^{2/}	16.5	21.3	18.9

หมายเหตุ ^{1/} หมายถึงค่าเฉลี่ยจากจำนวนครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมด

^{2/} หมายถึง ค่าเฉลี่ยจากจำนวนครัวเรือนตัวอย่างที่ถือครองเฉพาะที่ดินประเภทนั้น ๆ

ที่มา จากการสำรวจ ปี 2528

อนึ่ง การที่จำนวนคร้วเรือนที่ถือครองที่นาประเภทที่เป็นเจ้าของเองของจังหวัด
ขอนแก่นน้อยกว่าของจังหวัดอุดรธานี แต่ในทางตรงกันข้ามจำนวนคร้วเรือนที่ถือครองที่นาประเภท
ที่ได้ทำโดยไม่ต้อง เสียค่าเช่าของจังหวัดขอนแก่นกลับมากกว่าของจังหวัดอุดรธานีนั้น อาจมีสาเหตุ
เนื่องมาจากคร้วเรือนตัวอย่างของจังหวัดขอนแก่นที่ศึกษาบางส่วนเป็นคร้วเรือนขนาดเล็กที่เพิ่ง
แยกออกมาจากครอบครัวใหญ่ภายหลังที่กลับมาจากทำงานต่างประเทศ ดังที่เห็นได้จากจำนวน
สมาชิกเฉลี่ยต่อคร้วเรือนของจังหวัดขอนแก่นต่ำกว่าของจังหวัดอุดรธานี (แสดงไว้ในตารางที่ 3.1)
ดังนั้นจึงไม่ได้มีการ โอนกรรมสิทธิ์ที่นาให้แก่คร้วเรือนตัวอย่างของจังหวัดขอนแก่น

สำหรับการถือครองที่สวนและที่ไร่ซึ่งมีเพียงส่วนน้อย คือร้อยละ 8.0 ของคร้วเรือนทั้ง
หมด ปรากฏว่า จำนวนที่สวนและที่ไร่ที่ถือครองเฉลี่ยต่อคร้วเรือนเท่ากับ 8.3 ไร่ โดยที่จังหวัด
ขอนแก่นมีสัดส่วนของจำนวนคร้วเรือนที่ถือครอง และจำนวนที่ไร่ และที่สวน ที่ถือครองเฉลี่ยต่อ
คร้วเรือนต่ำกว่าของจังหวัดอุดรธานี

ถ้ารวมการถือครองที่ดินทำกินทุกชนิดปรากฏว่า คร้วเรือนตัวอย่างมีที่ดินทำกินเฉลี่ยต่อ
คร้วเรือนเท่ากับ 19.0 ไร่ โดยที่คร้วเรือนของจังหวัดขอนแก่นมีที่ดินทำกินเฉลี่ยต่อคร้วเรือนน้อย
กว่าคร้วเรือนของจังหวัดอุดรธานี คือเท่ากับ 16.2 ไร่ ในขณะที่ของจังหวัดอุดรธานีเท่ากับ
21.6 ไร่ และถ้าพิจารณาเฉพาะการถือครองที่นา ก็จะปรากฏว่าการถือครองที่นาเฉลี่ยต่อคร้วเรือน
ตัวอย่างทั้งหมดเท่ากับ 18.3 ไร่ โดยที่ของจังหวัดขอนแก่นน้อยกว่าของจังหวัดอุดรธานี คือเท่ากับ
16.2 ไร่ ในขณะที่ของจังหวัดอุดรธานีเท่ากับ 20.4 ไร่ ซึ่งถ้าเปรียบเทียบกับจำนวนที่นาที่ถือ
ครองเฉลี่ยต่อคร้วเรือนของภาคอีสานทั้งหมดในปี 2525 ปรากฏว่าจำนวนที่นาที่ถือครองเฉลี่ยต่อ
คร้วเรือนของภาคอีสานซึ่งเท่ากับ 18.6 ไร่ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2526/27) สูง
กว่าจำนวนที่นาที่ถือครองเฉลี่ยต่อคร้วเรือนของจังหวัดขอนแก่น แต่ต่ำกว่าของจังหวัดอุดรธานี ถ้า
พิจารณาการถือครองที่นาเฉพาะคร้วเรือนที่มีที่นาแล้วปรากฏว่าจำนวนที่นาที่ถือครองเฉลี่ยต่อ
คร้วเรือนเท่ากับ 18.9 ไร่ โดยที่ของจังหวัดขอนแก่นน้อยกว่าของจังหวัดอุดรธานี คือเท่ากับ
16.5 ไร่ ในขณะที่ของจังหวัดอุดรธานีเท่ากับ 21.3 ไร่

ในส่วนที่เกี่ยวกับการถือครองที่ดินทำกินของคร้วเรือนนั้น ถ้ากล่าวโดยสรุปจะปรากฏ
ว่าส่วนใหญ่เป็นการถือครองที่นาและเป็นที่นาประเภทที่เป็นเจ้าของเอง ส่วนจำนวนที่ดินทำกินที่
ถือครองนั้นพบว่าจำนวนที่ดินทำกินที่ถือครอง เกือบทุกประเภทคร้วเรือนของจังหวัดขอนแก่นมีจำนวน

ที่ดินที่ถือครองน้อยกว่าของจังหวัดอุดรธานี ยกเว้นการถือครองที่นาประเภทที่ 1 ได้ทำโดยไม่ต้องเสียค่าเช่าเท่านั้น

3.1.5 รายได้ของครัวเรือน

เนื่องจากในการศึกษานี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับแบบอย่างการใช้จ่ายบริโภคของครัวเรือน ดังนั้น เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของ เรื่องที่จะศึกษาดังกล่าว ในด้านรายได้ของครัวเรือน ตัวอย่างในบัลลูนสิ่งพิจารณา เฉพาะรายได้ของครัวเรือนที่เป็นเงินสด ซึ่งเป็นประเภทของรายได้ที่ใช้สำหรับใช้จ่ายบริโภคเท่านั้น

จากการศึกษา โครงสร้างรายได้ที่เป็นเงินสดเฉลี่ยต่อปีของครัวเรือนตัวอย่าง ในบัลลูน โดยจำแนกตามแหล่งที่มาของรายได้ พบว่าครัวเรือนตัวอย่างทั้งหมดมีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนเท่ากับ 19,064 บาท โดยที่รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนในจังหวัดขอนแก่นสูงกว่าของจังหวัดอุดรธานี คือเท่ากับ 19,963 บาท ในขณะที่ของจังหวัดอุดรธานีเท่ากับ 18,165 บาท จากรายได้จำนวนนี้ ปรากฏว่าเป็นสัดส่วนของรายได้ที่มาจากอาชีพหลักร้อยละ 45.8 ของรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนทั้งหมด โดยที่สัดส่วนของจังหวัดขอนแก่นต่ำกว่าของจังหวัดอุดรธานีค่อนข้างมาก คือร้อยละ 33.9 ในขณะที่ของจังหวัดอุดรธานีเท่ากับร้อยละ 59.0 ในทางตรงกันข้ามรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนที่เป็นรายได้จากอาชีพรอง ซึ่งเท่ากับร้อยละ 43.5 ของรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนทั้งหมดนั้น กลับปรากฏว่า สัดส่วนของจังหวัดขอนแก่นสูงกว่าของจังหวัดอุดรธานี คือร้อยละ 51.5 ในขณะที่ของจังหวัดอุดรธานีเท่ากับร้อยละ 34.7 นอกจากนี้ครัวเรือนยังมีรายได้อื่น ๆ ได้แก่รายได้ที่นอกเหนือจากการทำงานอาชีพหลักและอาชีพรอง รายได้จากผู้ที่เคยเป็นสมาชิกในครัวเรือนแต่ได้เคลื่อนย้ายไปทำงานที่อื่น (ได้แก่ทำงาน กรุงเทพฯ ต่างจังหวัด หรือไปทำงานต่างประเทศ) ส่งเงินมาให้ เป็นต้น ซึ่งรายได้ส่วนนี้คิดเป็นร้อยละ 10.7 ของรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนทั้งหมด โดยที่สัดส่วนของจังหวัดขอนแก่นสูงกว่าของจังหวัดอุดรธานีค่อนข้างมาก คือเท่ากับร้อยละ 14.6 ในขณะที่ของจังหวัดอุดรธานีเท่ากับร้อยละ 6.3 (ตารางที่ 3.5)

แต่ถ้าพิจารณาโครงสร้างรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนโดยจำแนกตามสัดส่วนของครัวเรือนที่มีรายได้อยู่ในระดับนั้น ๆ ปรากฏว่าครัวเรือนส่วนใหญ่คือ เท่ากับร้อยละ 32.0 ของครัวเรือนทั้งหมด มีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาท โดยที่สัดส่วนของจังหวัดขอนแก่นต่ำกว่าของ

ตารางที่ 3.5 โครงสร้างรายได้ที่เป็นเงินสดเฉลี่ยต่อปีของครัวเรือนตัวอย่างในปัจจุบัน

รายการ	ขอนแก่น	อุดรธานี	รวม
1. <u>รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนจำแนกตามแหล่งที่มาของรายได้</u>			
1.1 รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนรวม (บาท)	19,963	18,165	19,064
(%)	(100.0)	(100.0)	(100.0)
1.2 รายได้จากอาชีพหลัก (%)	33.9	59.0	45.8
1.3 รายได้จากอาชีพรอง (%)	51.5	34.7	43.5
1.4 รายได้อื่น ๆ (%)	14.6	6.3	10.7
2. <u>รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนจำแนกตามสัดส่วนของครัวเรือนที่มีรายได้อยู่ในระดับนั้น ^{1/}</u>			
2.1 ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาท	28.0	36.0	32.0
2.2 5,001 - 10,000 บาท	12.0	6.0	9.0
2.3 10,001 - 20,000 บาท	24.0	26.0	25.0
2.4 20,001 - 30,000 บาท	14.0	12.0	13.0
2.5 มากกว่า 30,000 บาท	22.0	20.0	21.0
3. <u>รายได้เฉลี่ยต่อบุคคล (บาท)</u>	4,090.78	3,534.05	3,805.19
จำนวนครัวเรือนทั้งหมด	50	50	100

หมายเหตุ ^{1/} หมายถึงสัดส่วนของครัวเรือนที่มีรายได้อยู่ในระดับนั้น ๆ ต่อครัวเรือนทั้งหมด (มีหน่วยเป็น ร้อยละของครัวเรือนทั้งหมด)

ที่มา จากการสำรวจปี 2528

จังหวัดอุดรธานี คือเท่ากับร้อยละ 28.0 ในขณะที่จังหวัดอุดรธานีเท่ากับร้อยละ 36.0 ของครัวเรือนทั้งหมด ส่วนรายได้ได้ในระดับ 5,001-10,000 บาท ของจังหวัดขอนแก่นสูงกว่าของจังหวัดอุดรธานี แต่สัดส่วนของครัวเรือนในระดับรายได้ 10,001-20,000 บาท ของจังหวัดขอนแก่นกลับน้อยกว่าของจังหวัดอุดรธานีเล็กน้อย สำหรับสัดส่วนของครัวเรือนที่มีรายได้ในระดับ 20,001-30,000 บาท และมากกว่า 30,000 บาท นั้น ปรากฏว่าเท่ากับร้อยละ 13.0 และ 21.0 ของครัวเรือนทั้งหมดตามลำดับ โดยที่สัดส่วนของครัวเรือนในจังหวัดขอนแก่นสูงกว่าของจังหวัดอุดรธานีในทั้งสองระดับรายได้ดังกล่าว เมื่อเปรียบเทียบกับรายได้ที่เป็นเงินสดเฉลี่ยต่อครัวเรือนของครัวเรือนในภาคอีสาน ปี 2525 ซึ่งเท่ากับ 24,024 บาท (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2526/27) ปรากฏว่ารายได้ที่เป็นเงินสดเฉลี่ยต่อครัวเรือนของครัวเรือนตัวอย่างทั้งสองจังหวัดต่ำกว่ารายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนของครัวเรือนในภาคอีสาน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าครัวเรือนตัวอย่างของทั้งสองจังหวัดมีรายได้ที่เป็นเงินสดจากการไปทำงานต่างประเทศอยู่แล้วส่วนหนึ่ง ซึ่งทำให้ไม่จำเป็นต้องนำผลผลิตทางการเกษตรที่ได้จากการประกอบอาชีพในบัจจุบันออกมาขาย แต่ในทางตรงกันข้ามจะเก็บผลผลิตที่ได้เอาไว้สำหรับใช้บริโภคภายในครัวเรือนตลอดทั้งปี

ส่วนรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลนั้น จะมีลักษณะคล้ายกันกับรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน กล่าวคือจากรายได้เฉลี่ยต่อบุคคลซึ่งเท่ากับ 3,805.19 บาทนั้น จะปรากฏว่ารายได้เฉลี่ยต่อบุคคลของจังหวัดขอนแก่นสูงกว่าของจังหวัดอุดรธานี คือเท่ากับ 4,090.78 บาท ในขณะที่ของจังหวัดอุดรธานีเพียง 3,534.05 บาทเท่านั้น

กล่าวโดยสรุปแล้วจะปรากฏว่าโครงสร้างรายได้ที่เป็นเงินสดเฉลี่ยต่อปีของครัวเรือนตัวอย่างในบัจจุบัน ซึ่งเท่ากับ 19,064 บาท นั้น ถ้าจำแนกตามแหล่งที่มาของรายได้ จังหวัดขอนแก่นจะมีรายได้ส่วนใหญ่มาจากอาชีพรอง อาชีพหลัก และรายได้อื่น ๆ ในขณะที่จังหวัดอุดรธานีมีรายได้ส่วนใหญ่มาจากอาชีพหลัก อาชีพรอง และรายได้อื่น ๆ ตามลำดับ แต่ถ้าจำแนกรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนตามระดับขั้นของรายได้แล้ว ทั้งจังหวัดขอนแก่นและอุดรธานีจะมีลักษณะคล้าย ๆ กัน คือครัวเรือนส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาท รองลงมาคืออยู่ในระดับรายได้ 10,001-20,000 บาท และมากกว่า 30,000 บาท ตามลำดับ

3.2 แรงงานตัวอย่างที่กลับมาจากทำงานต่างประเทศ

3.2.1 ข้อมูลทั่วไปของแรงงานตัวอย่าง

จากการสัมภาษณ์แรงงานตัวอย่างซึ่ง เป็นผู้ที่กลับมาจากทำงานต่างประเทศ ปรากฏว่า ส่วนใหญ่เป็นหัวหน้าครัวเรือน กล่าวคือมีสัดส่วนเท่ากับร้อยละ 91.0 ของผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดโดยที่ สัดส่วนของจังหวัดขอนแก่นต่ำกว่าของจังหวัดอุดรธานี คือเท่ากับร้อยละ 84.0 ในขณะที่ของจังหวัด อุดรธานีเท่ากับร้อยละ 98.0 ส่วนที่เหลือ คือผู้ให้สัมภาษณ์ที่มีความสัมพันธ์กับครัวเรือนในฐานะที่ไม่ใช่หัวหน้าครัวเรือนนั้น มีสัดส่วนเพียงเล็กน้อย คือเพียงร้อยละ 9.0 ของผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด โดยที่สัดส่วนของจังหวัดขอนแก่นสูงกว่าของจังหวัดอุดรธานีค่อนข้างมาก คือเท่ากับร้อยละ 16.0 ในขณะที่ของจังหวัดอุดรธานีมีเพียงร้อยละ 2.0 เท่านั้น (ตารางที่ 3.6)

สำหรับสถานภาพการสมรสปรากฏว่า ผู้ให้สัมภาษณ์เกือบทั้งหมดเป็นผู้ที่แต่งงานแล้วคือ คิด เป็นร้อยละ 96.0 ของผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด และส่วนใหญ่ก็เป็นผู้ที่แต่งงานแล้วและอยู่ด้วยกันกับคู่สมรส คิดเป็นร้อยละ 93.0 ของผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด โดยที่สัดส่วนของจังหวัดขอนแก่นต่ำกว่าของจังหวัด อุดรธานี คือเท่ากับร้อยละ 90.0 ในขณะที่ของจังหวัดอุดรธานีเท่ากับร้อยละ 96.0 ส่วนผู้ให้สัมภาษณ์ ที่แต่งงานแล้วแยกกันอยู่กับที่เป็นโสดนั้น ปรากฏว่ามีเพียงเล็กน้อยเท่านั้น คือเพียงร้อยละ 3.0 และ 4.0 ของผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด โดยเฉพาะที่เป็นโสดมีเพียงเฉพาะของจังหวัดขอนแก่นเท่านั้น

ทางด้านการศึกษาของผู้ให้สัมภาษณ์นั้น ปรากฏว่าส่วนใหญ่แล้วจบเพียงแค่ระดับการศึกษา ภาคบังคับ คือ ป.4 โดยคิดเป็นสัดส่วนถึงร้อยละ 84.0 ของผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด โดยที่สัดส่วนของ จังหวัดขอนแก่นต่ำกว่าจังหวัดอุดรธานี คือเท่ากับร้อยละ 78.0 ในขณะที่ของจังหวัดอุดรธานีเท่ากับ ร้อยละ 90.0 ส่วนผู้ที่จบการศึกษาระดับอื่น ๆ ซึ่งเท่ากับร้อยละ 16.0 ของครัวเรือนทั้งหมดนั้น ปรากฏว่าของจังหวัดขอนแก่นซึ่งมีสัดส่วนเท่ากับร้อยละ 22.0 ของผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด จำแนกได้ เป็นจบสูงกว่า ป.4 - ม.ศ.3 และจบสูงกว่า ม.ศ. 3 (ได้แก่ จบ ม.ศ.5, ปวช. ปวส.) คิดเป็น สัดส่วนเท่ากับร้อยละ 10.0 และ 12.0 ของผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดในขณะที่ของจังหวัดอุดรธานีมีสัดส่วน ผู้จบการศึกษาระดับอื่น ๆ เท่ากับร้อยละ 10.0 ของผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด จำแนกได้เป็น จบต่ำกว่า ป.4, จบสูงกว่า ป.4 - ม.ศ.3 และจบสูงกว่า ม.ศ.3 คิดเป็นสัดส่วนเท่ากับร้อยละ 2.0, 6.0 และ 2.0 ตามลำดับ แสดงว่าผู้ไปทำงานต่างประเทศยังมีระดับการศึกษาอยู่ในระดับต่ำเป็นส่วนใหญ่

ตารางที่ 3.6 ข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์

รายการ	ขอนแก่น	อุดรธานี	รวม
1. จำนวนตัวอย่าง	50	50	100
2. ความสัมพันธ์กับหัวหน้าครัวเรือน (%)	100.0	100.0	100.0
เป็นหัวหน้าครัวเรือน	84.0	98.0	91.0
ไม่ใช่หัวหน้าครัวเรือน	16.0	2.0	9.0
3. สถานภาพการสมรส (%)	100.0	100.0	100.0
โสด	8.0	-	4.0
แต่งงานแล้วและอยู่ด้วยกัน	90.0	96.0	93.0
แต่งงานแล้วแยกกันอยู่	2.0	4.0	3.0
4. ระดับการศึกษา (%)	100.0	100.0	100.0
ป.4	78.0	90.0	84.0
อื่น ๆ ^{1/}	22.0	10.0	16.0
5. อายุ (%)	100.0	100.0	100.0
ต่ำกว่า 30 ปี	22.0	2.0	12.0
30-34 ปี	24.0	20.0	22.0
35-39 ปี	18.0	24.0	21.0
40-44 ปี	20.0	10.0	15.0
45-49 ปี	6.0	26.0	16.0
50 ปีขึ้นไป	10.0	18.0	14.0
6. อายุเฉลี่ย (ปี)	36.26	41.68	38.97

หมายเหตุ ^{1/} หมายถึงระดับการศึกษา ต่ำกว่า ป.4, สูงกว่า ป.4 - ม.ศ.3 และสูงกว่า ม.ศ.3

ที่มา ลากการสำรวจปี 2528

ส่วนทางด้านอายุของผู้ให้สัมภาษณ์นั้น ปรากฏว่ามีความแตกต่างกันพอสมควร ระหว่างตัวอย่างในจังหวัดขอนแก่น และจังหวัดอุดรธานี กล่าวคือ จากอายุเฉลี่ยของผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด ซึ่งเท่ากับ 38.97 ปี นั้น ปรากฏว่าผู้ให้สัมภาษณ์ในจังหวัดขอนแก่นจะมีอายุเฉลี่ยต่ำกว่าของจังหวัดอุดรธานี คือเท่ากับ 36.26 ปี ในขณะที่ของจังหวัดอุดรธานีเท่ากับ 41.68 ปี และถ้าพิจารณาจากสัดส่วนของผู้ให้สัมภาษณ์จำแนกตามระดับอายุต่าง ๆ ก็จะปรากฏว่าสัดส่วนของผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 34 ปี ลงมามีสัดส่วนเท่ากับร้อยละ 34.0 ของผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด โดยที่สัดส่วนของจังหวัดขอนแก่นได้ถึงร้อยละ 46.0 และยังเป็นผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 30 ปีถึงร้อยละ 22.0 ในขณะที่สัดส่วนของจังหวัดอุดรธานีเท่ากับร้อยละ 22.0 และเป็นผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 30 ปี เพียงร้อยละ 2.0 เท่านั้น แต่สำหรับสัดส่วนของผู้ที่มีอายุสูงกว่า 45 ปีขึ้นไป ซึ่งมีสัดส่วนเท่ากับร้อยละ 30.0 ของผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดนี้ ปรากฏว่าสัดส่วนของจังหวัดขอนแก่นต่ำกว่าของจังหวัดอุดรธานีมาก คือเท่ากับร้อยละ 16.0 ในขณะที่ของจังหวัดอุดรธานีได้ถึงร้อยละ 44.0 แสดงว่าผู้ที่ไปทำงานต่างประเทศเป็นผู้ที่อยู่ในวัยที่เป็นกำลังแรงงานที่สำคัญของประเทศ กล่าวคือมีอายุเฉลี่ยเท่ากับ 38.97 ปี นอกจากนี้ยังเป็นผู้ที่ผิผิวสี การทำงานสูงพอสมควร เนื่องจากได้เข้าสู่ตลาดแรงงานมาระยะหนึ่งแล้ว ซึ่งจะแตกต่างจากผู้เพิ่งเริ่มจะเข้าสู่ตลาดแรงงานใหม่

กล่าวโดยสรุปเกี่ยวกับข้อมูลเบื้องต้นของผู้ให้สัมภาษณ์ ซึ่งเป็นผู้ที่เคยไปทำงานต่างประเทศนั้น ปรากฏว่าส่วนใหญ่เป็นหัวหน้าครัวเรือน แต่งงานแล้วและอยู่ด้วยกันกับคู่สมรส ได้รับการศึกษาเพียง ป.4 อายุเฉลี่ยประมาณ 39 ปี

3.2.2 ลักษณะงานในต่างประเทศ

แรงงานที่ไปทำงานต่างประเทศนั้น มีลักษณะกระจายไปตามตำแหน่งต่าง ๆ หลายตำแหน่ง นอกจากนี้ในแต่ละพื้นที่ คือที่จังหวัดขอนแก่น และจังหวัดอุดรธานี ก็มีลักษณะการไปทำงานตำแหน่งต่าง ๆ ที่แตกต่างกันพอสมควรอีกด้วย โดยที่แรงงานในจังหวัดขอนแก่นมักจะทำงานในลักษณะที่ต้องอาศัยฝีมือต่ำกว่า เมื่อเปรียบเทียบกับจังหวัดอุดรธานี กล่าวคือ การไปทำงานในตำแหน่งกรรมกร ซึ่งมีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 19.0 ของผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดนั้น ปรากฏว่าสัดส่วนของจังหวัดขอนแก่นสูงถึงร้อยละ 30.0 ในขณะที่ของจังหวัดอุดรธานีเท่ากับร้อยละ 8.0 เท่านั้น (ตารางที่ 3.7) ส่วนตำแหน่งขับรถยนต์ ซึ่งมีสัดส่วนเท่ากับร้อยละ 18.0 ของผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด

ตารางที่ 3.7 ข้อมูลการทำงานในต่างประเทศของผู้ให้สัมภาษณ์

รายการ	ขอนแก่น	อุดรธานี	รวม
1. ตำแหน่งที่ไปทำงาน (%)	(100.0)	(100.0)	(100.0)
กรรมกร	30.0	8.0	19.0
ช่างยนต์	18.0	18.0	18.0
ช่างก่อสร้าง, ช่างสี	26.0	38.0	32.0
ช่างเครื่องยนต์, ช่างเชื่อม, ช่างกลึง	10.0	8.0	9.0
ช่างไฟฟ้า, ช่างประปา, ช่างแอร์	6.0	10.0	8.0
อื่น ๆ	10.0	18.0	14.0
2. ประเทศที่ไปทำงาน (%)	(100.0)	(100.0)	(100.0)
สหรัฐอเมริกา	74.0	68.0	71.0
ญี่ปุ่น	14.0	6.0	10.0
อิรัก	2.0	10.0	6.0
อื่น ๆ	10.0	16.0	13.0
3. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน (บาท)	11,408.92	12,978.10	12,193.51
เงินเดือน (%)	64.8	68.5	66.8
ค่าล่วงเวลา (%)	29.5	23.6	26.3
โบนัส (%)	2.4	4.4	3.5
รายได้อื่น ๆ (%)	3.3	3.5	3.4
จำนวนครัวเรือนทั้งหมด	50	50	100

ที่มา จากการสำรวจปี 2528

นั้น ปรากฏว่าสัดส่วนของทั้งสองพื้นที่เท่ากัน สำหรับตำแหน่งช่างก่อสร้าง-ช่างสี และตำแหน่งช่างไฟฟ้า-ช่างประปา-ช่างแอร์ ซึ่งเป็นตำแหน่งที่ต้องใช้ฝีมือค่อนข้างสูงและมีสัดส่วนเท่ากับร้อยละ 32.0 และ 8.0 ของผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดนั้น ปรากฏว่าสัดส่วนของจังหวัดขอนแก่นต่ำกว่าของจังหวัดอุดรธานี คือเท่ากับร้อยละ 26.0 และ 6.0 ในขณะที่ของจังหวัดอุดรธานีเท่ากับร้อยละ 38.0 และ 10.0 ตามลำดับ มีเพียงตำแหน่งช่างเครื่องยนต์-ช่างเชื่อม-ช่างกลึง ซึ่งเป็นตำแหน่งที่ต้องอาศัยฝีมือค่อนข้างสูง เช่นกันเท่านั้น ที่สัดส่วนของจังหวัดขอนแก่นสูงกว่าของจังหวัดอุดรธานี แต่ก็สูงกว่าเพียงเล็กน้อยเท่านั้น คือจากสัดส่วนเท่ากับร้อยละ 9.0 ของผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด ปรากฏว่าสัดส่วนของจังหวัดขอนแก่นเท่ากับร้อยละ 10.0 ในขณะที่จังหวัดอุดรธานีเท่ากับ 8.0 ส่วนที่เหลือคือตำแหน่งอื่น ๆ ซึ่งมีทั้งตำแหน่งที่ต้องใช้ฝีมือ และไม่ต้องใช้ฝีมือในการทำงานได้แก่ ตำแหน่งพนักงานรักษาความสะอาด พนักงานรักษาความปลอดภัย พ่อครัว โพรแมน เป็นต้น ปรากฏว่าจากสัดส่วนทั้งหมดเท่ากับร้อยละ 14.0 ของผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดนั้น สัดส่วนของจังหวัดขอนแก่นต่ำกว่าของจังหวัดอุดรธานี คือเท่ากับร้อยละ 10.0 ในขณะที่ของจังหวัดอุดรธานีเท่ากับร้อยละ 18.0

ทางด้านประเทศที่ไปทำงานนั้น ปรากฏว่าส่วนใหญ่แล้วไปทำงานในประเทศซาอุดีอาระเบีย ลิเบีย และอิรัก ตามลำดับ โดยเฉพาะประเทศซาอุดีอาระเบียเป็นประเทศที่ผู้ให้สัมภาษณ์ไปทำงานกันมากที่สุด คือมีสัดส่วนถึงร้อยละ 71.0 ของผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด โดยที่สัดส่วนของจังหวัดขอนแก่นสูงกว่าจังหวัดอุดรธานี คือเท่ากับร้อยละ 74.0 ในขณะที่ของจังหวัดอุดรธานีเท่ากับ 68.0 ส่วนการไปทำงานในประเทศลิเบีย และอิรัก ซึ่งมีสัดส่วนเท่ากับร้อยละ 10.0 และ 6.0 ของผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดนั้น ปรากฏว่าสัดส่วนของจังหวัดขอนแก่นเท่ากับร้อยละ 14.0 และ 2.0 ในขณะที่ของจังหวัดอุดรธานีเท่ากับร้อยละ 6.0 และ 10.0 ตามลำดับ สำหรับการไปทำงานประเทศอื่น ๆ ที่เหลือ ซึ่งได้แก่ประเทศ บารเรนห์ การตาร์ คูเวต อิสิราเอล และสหรัฐอาหรับเอมิเรตส์นั้น มีสัดส่วนเท่ากับร้อยละ 13.0 ของผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด โดยที่สัดส่วนของจังหวัดขอนแก่นต่ำกว่าของจังหวัดอุดรธานี คือเท่ากับร้อยละ 10.0 ในขณะที่จังหวัดอุดรธานีเท่ากับร้อยละ 16.0

สำหรับรายได้ที่ได้รับจากการไปทำงานต่างประเทศนั้น พบว่าผู้ให้สัมภาษณ์มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเท่ากับ 12,194 บาท โดยที่ของจังหวัดขอนแก่นต่ำกว่าของจังหวัดอุดรธานี คือเท่ากับ 11,408 บาท ในขณะที่ของจังหวัดอุดรธานีเท่ากับ 12,978 บาท ส่วนที่มาของรายได้นั้น สามารถเรียงตามลำดับความสำคัญได้ดังนี้ คือจากเงินเดือน ค่าล่วงเวลา โบนัส และรายได้อื่น ๆ (ได้แก่

การรับจ้างทำงานตามบ้าน ล้างรถ ค้าขาย ตัดผม ตลอดจนการหารายได้จากการทำผิดกฎหมาย เช่น ต้มเหล้าเถื่อน เล่นการพนัน ซึ่งคาดว่าจะจะได้ข้อมูลที่ไม่ว่างครบถ้วนสมบูรณ์มากนัก) ซึ่งมีสัดส่วนเท่ากับร้อยละ 66.8, 26.3, 3.5 และ 3.4 ของรายได้เฉลี่ยต่อเดือน โดยที่สัดส่วนของจังหวัดขอนแก่นเท่ากับร้อยละ 64.8, 29.5, 2.4 และ 3.3 ในขณะที่ของจังหวัดอุดรธานีเท่ากับร้อยละ 68.5, 23.6, 4.4 และ 3.5 ตามลำดับ

กล่าวโดยสรุปแล้ว จะเห็นได้ว่าลักษณะการไปทำงานต่างประเทศของผู้ให้สัมภาษณ์นั้น ส่วนใหญ่จะไปในตำแหน่งช่างฝีมือ โดยเฉพาะช่างก่อสร้าง รองลงมาคือ ช่างรถยนต์ และช่างฝีมืออื่น ๆ ส่วนประเทศที่ไปทำงานกันมากที่สุดก็ได้แก่ ซาอุดีอาระเบีย โดยมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเท่ากับ 12,194 บาท และรายได้ส่วนใหญ่มาจากเงินเดือน รองลงมาคือ ค่าล่วงเวลา โบนัส และรายได้อื่น ๆ

3.2.3 ระยะเวลาที่ทำงานในต่างประเทศ

จากการศึกษาที่เกี่ยวกับจำนวนครั้งที่ไปทำงานต่างประเทศ โดยให้ความหมายของการไปทำงานต่างประเทศหนึ่งครั้งว่า หมายถึงการไปทำงานในตำแหน่ง และบริษัทเดิมโดยไม่คำนึงถึงว่าจะได้กลับมากัก หรือต่อสัญญาจ้างอีกกี่ครั้งก็ตามทั้งนี้ก็โดยคำนึงถึงหลักเกณฑ์ในเรื่องของค่าใช้จ่ายในการเดินทาง โดยเฉพาะ ค่านายหน้า ซึ่งค่อนข้างสูงเป็นสำคัญ ดังนั้นการไปทำงานต่างประเทศหนึ่งครั้งก็สื่อหมายถึงการที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการติดต่อไปทำงานต่างประเทศเพียงหนึ่งครั้ง เช่นกัน จากหลักเกณฑ์ดังกล่าวข้างต้นพบว่าผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่เดินทางไปทำงานต่างประเทศเพียง 1 ครั้ง คิดเป็นสัดส่วนเท่ากับร้อยละ 70.0 ของผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด โดยที่สัดส่วนของจังหวัดขอนแก่นสูง กว่าจังหวัดอุดรธานี คือเท่ากับร้อยละ 74.0 ในขณะที่ของจังหวัดอุดรธานีเท่ากับร้อยละ 66.0 รองลงมาคือ การเดินทางไปทำงานต่างประเทศ 2 ครั้ง คิดเป็นสัดส่วนเท่ากับร้อยละ 23.0 ของผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด โดยที่สัดส่วนของจังหวัดขอนแก่นต่ำกว่าจังหวัดอุดรธานี คือเท่ากับร้อยละ 20.0 ในขณะที่ของจังหวัดอุดรธานีเท่ากับร้อยละ 26.0 ส่วนที่เหลือคือ เดินทางไปทำงานต่างประเทศตั้งแต่ 3 ครั้งขึ้นไป โดยที่จำนวนสูงสุดเท่ากับ 7 ครั้งนั้น คิดเป็นสัดส่วนเท่ากับร้อยละ 7.0 ของผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด โดยที่สัดส่วนของจังหวัดขอนแก่นต่ำกว่าจังหวัดอุดรธานีเล็กน้อย คือเท่ากับร้อยละ 6.0 ในขณะที่ของจังหวัดขอนแก่นเท่ากับร้อยละ 8.0 (ตารางที่ 3.8)

ตารางที่ 3.8 จำนวนครั้ง ระยะเวลาทำงาน และระยะเวลาที่กลับมาจากต่างประเทศ ของผู้ให้สัมภาษณ์

รายการ	ขอนแก่น	อุดรธานี	รวม
1. จำนวนครั้งไปทำงานต่างประเทศ (%)	(100.0)	(100.0)	(100.0)
1 ครั้ง	74.0	66.0	70.0
2 ครั้ง	20.0	26.0	23.0
3 ครั้งขึ้นไป	6.0	8.0	7.0
2. ระยะเวลาที่ทำงานอยู่ต่างประเทศทั้งหมด (%)	(100.0)	(100.0)	(100.0)
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 1 ปี	6.0	10.0	8.0
มากกว่า 1-2 ปี	26.0	14.0	20.0
มากกว่า 2-3 ปี	34.0	12.0	23.0
มากกว่า 3-4 ปี	26.0	20.0	23.0
มากกว่า 4 ปี	8.0	44.0	26.0
3. ระยะเวลาที่ทำงานอยู่ต่างประเทศทั้งหมดเฉลี่ย (ปี)	2.7	4.0	3.3
4. ระยะเวลาที่ทำงานอยู่ต่างประเทศครั้งสุดท้าย (%)	(100.0)	(100.0)	(100.0)
น้อยกว่า หรือเท่ากับ 1 ปี	14.0	16.0	15.0
มากกว่า 1-2 ปี	34.0	24.0	29.0
มากกว่า 2-3 ปี	32.0	16.0	24.0
มากกว่า 3-4 ปี	16.0	14.0	15.0
มากกว่า 4 ปี	4.0	30.0	17.0
5. ระยะเวลาที่ทำงานอยู่ต่างประเทศครั้งสุดท้ายเฉลี่ย (ปี)	2.2	3.2	2.7
6. ระยะเวลาที่กลับมาอยู่ในประเทศถึงปัจจุบัน (%)	(100.0)	(100.0)	(100.0)
น้อยกว่า หรือเท่ากับ 1 ปี	62.0	54.0	58.0
มากกว่า 1-2 ปี	24.0	18.0	21.0
มากกว่า 2-3 ปี	14.0	28.0	21.0
7. ระยะเวลาที่กลับมาอยู่ในประเทศเฉลี่ย (ปี)	1.1	1.3	1.2

ที่มา จากการสำรวจปี 2528

ถ้าพิจารณาถึงระยะเวลาที่ผู้ให้สัมภาษณ์ทำงานอยู่ต่างประเทศทั้งหมดแล้ว จะปรากฏว่า ระยะเวลาที่ทำงานอยู่ต่างประเทศนั้นนานพอสมควร คือเฉลี่ยเท่ากับ 3.3 ปี โดยที่ของจังหวัดขอนแก่นน้อยกว่าของจังหวัดอุดรธานี คือเฉลี่ยเท่ากับ 2.7 ปี ในขณะที่ของจังหวัดอุดรธานีเท่ากับ 4.0 ปี โดยที่จำนวนผู้ให้สัมภาษณ์ที่ทำงานอยู่ต่างประเทศน้อยกว่าหรือเท่ากับ 1 ปี มีสัดส่วนเพียงเล็กน้อยเท่านั้น คือเพียงร้อยละ 8.0 ของจำนวนผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด ส่วนสัดส่วนของผู้ที่ทำงานอยู่ต่างประเทศมากกว่า 1-3 ปี ซึ่งเท่ากับร้อยละ 43 ของผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดนั้น ปรากฏว่าสัดส่วนของจังหวัดขอนแก่นสูงกว่าของจังหวัดอุดรธานีค่อนข้างมาก คือเท่ากับร้อยละ 60.0 ในขณะที่ของจังหวัดอุดรธานีเพียง 26.0 แต่ในทางตรงกันข้ามสัดส่วนของผู้ที่ทำงานอยู่ต่างประเทศมากกว่า 3 ปีขึ้นไป ซึ่งเท่ากับร้อยละ 49.0 ของผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดนั้น ปรากฏว่าสัดส่วนของจังหวัดขอนแก่นต่ำกว่าของจังหวัดอุดรธานีค่อนข้างมากเช่นเดียวกัน คือเท่ากับร้อยละ 34.0 ในขณะที่ของจังหวัดอุดรธานีเท่ากับร้อยละ 64.0

แต่ถึงอย่างไรก็ตาม ลักษณะการเดินทางไปทำงานต่างประเทศโดยเฉพาะประเทศตะวันตกวันออกกลางนั้น เป็นการไปทำงานตามสัญญาจ้างระยะสั้น ดังนั้น แบบอย่างการใช้จ่ายบริโภคของครัวเรือนภายหลังจากกลับจากไปทำงานต่างประเทศแล้ว จึงน่าจะมีความสัมพันธ์กับระยะเวลาที่ไปทำงานต่างประเทศครั้งสุดท้ายเฉลี่ยเท่ากับ 2.7 ปี โดยที่ของจังหวัดขอนแก่นน้อยกว่าของจังหวัดอุดรธานีเล็กน้อย คือเฉลี่ยเท่ากับ 2.2 ปี ในขณะที่ของจังหวัดอุดรธานีเท่ากับ 3.2 ปี โดยที่จำนวนผู้ให้สัมภาษณ์ที่ทำงานอยู่ต่างประเทศครั้งสุดท้ายน้อยกว่าหรือเท่ากับ 1 ปีนั้น มีสัดส่วนเท่ากับร้อยละ 15.0 ของผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด โดยที่สัดส่วนของจังหวัดขอนแก่นน้อยกว่าของจังหวัดอุดรธานีเพียงเล็กน้อย ในขณะที่สัดส่วนของผู้ที่ไปทำงานต่างประเทศครั้งสุดท้ายมากกว่า 1-3 ปี ซึ่งเท่ากับร้อยละ 53.0 ของผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดนั้น ปรากฏว่าสัดส่วนของจังหวัดขอนแก่นสูงกว่าจังหวัดอุดรธานีค่อนข้างมาก คือเท่ากับร้อยละ 66.0 ในขณะที่ของจังหวัดอุดรธานีเท่ากับร้อยละ 40.0 เท่านั้น ในทางตรงกันข้ามสัดส่วนของผู้ที่เดินทางไปทำงานต่างประเทศครั้งสุดท้ายมากกว่า 3 ปี ซึ่งเท่ากับร้อยละ 32.0 ของผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดนั้น กลับปรากฏว่าสัดส่วนของจังหวัดขอนแก่นต่ำกว่าจังหวัดอุดรธานีค่อนข้างมาก คือเท่ากับร้อยละ 20.0 ในขณะที่จังหวัดอุดรธานีเท่ากับร้อยละ 44.0

สำหรับระยะเวลาที่กลับมาอยู่ในประเทศไทยจนถึงปัจจุบัน ซึ่งก็คือระยะเวลาที่ใช้สำหรับศึกษาแบบอย่างการใช้ค่ายบริโภคสำหรับการศึกษาที่นั่น ปรากฏว่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.2 ปี โดยที่ค่าเฉลี่ยของจังหวัดขอนแก่นต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของจังหวัดอุดรธานี คือเท่ากับ 1.1 ปี ในขณะที่ของจังหวัดอุดรธานีเท่ากับ 1.3 ปี โดยที่ส่วนใหญ่แล้ว เป็นผู้ที่กลับมาอยู่ในประเทศไทยน้อยกว่าหรือเท่ากับ 1 ปี คือเท่ากับร้อยละ 58.0 ของผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมด โดยที่สัดส่วนของจังหวัดขอนแก่นสูงกว่าของจังหวัดอุดรธานีพอสมควร คือเท่ากับร้อยละ 62.0 ในขณะที่ของจังหวัดขอนแก่นเท่ากับร้อยละ 54.0 ส่วนผู้ที่กลับมาอยู่ในประเทศไทยมากกว่า 1-2 ปี และมากกว่า 2-3 ปี ซึ่งเท่ากับร้อยละ 21.0 ของผู้ให้สัมภาษณ์ทั้งหมดเท่ากันนั้น ปรากฏว่าสัดส่วนของจังหวัดขอนแก่นเท่ากับร้อยละ 24.0 และ 14.0 ในขณะที่ของจังหวัดอุดรธานีเท่ากับร้อยละ 18.0 และ 28.0 ตามลำดับ

กล่าวโดยสรุปแล้วจะเห็นว่าผู้ที่ไปทำงานต่างประเทศส่วนใหญ่จะไปเพียง 1 ครั้ง โดยมีระยะเวลาที่ทำงานต่างประเทศทั้งหมด และระยะเวลาที่ทำงานต่างประเทศครั้งสุดท้ายเฉลี่ยเท่ากับ 3.3 และ 2.7 ปี ตามลำดับ ส่วนระยะเวลาที่กลับมาอยู่ในประเทศไทยถึงปัจจุบันมีค่าเฉลี่ยประมาณ 1.2 ปี